УДК 81'243:373.5.091.313
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.101.11

Сорочан Л. Ф.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАТИВНОГО ПІДХОДУ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Стаття присвячена формуванню іншомовної компетентності учнів старшої школи через міжпредметну інтеграцію навчання англійської мови та інших навчальних предметів. Інтегративний підхід в організації навчального процесу в старшій школі розглядається як засіб інтеграції знань, змісту й діяльності. Проаналізовано сучасні наукові джерела з інтегративного підходу. Інтегративний підхід у навчанні іноземної мови (англійської) та інших предметів у старшій школі розглядається як базовий методичний напрям, спрямований на розкриття творчості та індивідуальних особливостей старшокласників. З'ясовано, що інтегративний процес характеризується реалізацією зовнішньої та внутрішньої змістових та процесуальної сторони інтеграції. Проаналізовано метапредметність як принцип міжпредметної інтеграції, актуальний для профільно зорієнтованого навчання іноземної мови у старшій школі. Підкреслено, що іншомовна компетентність є інтегративним особистісним утворенням. Зазначено, що результатом навчання іноземної мови є здатність учнів використовувати іноземну мову як засіб пізнання, формування думки та практично застосовувати іншомовний досвід у спілкуванні у певній сфері. Проаналізовано актуальність міжпредметної інтеграції у старшій школі через інтегративні елективні курси (курси на вибір). Підкреслено доцільність розробки інтегративних елективних курсів як засобу виведення іноземної мови з ракурсу «навчального предмета» в галузь широкого практичного застосування, що передбачає різноманітні комбінації елективних курсів. Охарактеризовано можливості застосування інтегративного підходу та його реалізації через інтегративний елективний курс «Історія України англійською мовою».

Ключові слова: *освітній процес, старша школа, ключові компетентності, іншомовна компетентність, інтегративний підхід, міжпредметна інтеграція, метапредметність, інтегративний елективний курс.*

Нинішній етап модернізації середньої освіти в Україні визначається інтеграцією іноземної мови, зокрема англійської, в інші галузі знань. Конкретним відображенням у шкільному навчанні інтеграційних процесів стає цілеспрямоване здійснення в навчально-виховному процесі зв'язків між іноземною мовою та іншими навчальними предметами.

Мова виступає метою й засобом навчання, тобто інструментом для вираження думок, свого ставлення до явищ та знань, набутих з різних дисциплін. Тому зусилля теоретиків та практиків спрямовані на пошуки нових інтегративних форм організації освітнього процесу та змістовних компонентів навчальної діяльності. Така потреба, як вважає О. Глобін, обумовлюється дидактичними принципами, завданням підготовки старшокласників до самостійного й свідомого вибору профілю подальшого навчання у вищій школі [1].

У нашому дослідженні ми послуговуємося поняттям «інтегративний» процес, визначеним Т. Засєкіною, як об'єднувальний процес, у якому має місце зовнішня та внутрішня змістова та процесуальна сторони інтеграції. У цьому сенсі ми розглядаємо інтегративний підхід в старшій школі як засіб інтеграції знань, змісту й організаційних форм навчання [4].

Ми поділяємо думку О. Мариновської, що міжпредметна інтеграція в старшій школі виступає основою становлення цілісної особистості та покликана забезпечити системність і завершеність освітнього процесу [8].

Важливо вказати, що міжпредметну інтеграцію навчальних предметів у старшій школі необхідно реалізовувати за принципом метапредметності, яка визначає роль і місце шкільних предметів, актуальних для профільно зорієнтованого навчання [23]. При цьому, дослідники С. Сібагатов та С. Трубачева підкреслюють, що метапредметність є особливим філософським рівнем інтеграції знань, який розглядає взаємозв'язки в системі «людина – суспільство – природа – техніка». Метапредметність в старшій школі покликана підвищити рівень інтеграції знань учнів, надати навчальним досягненням цілісності та системності, розвинути професійно спрямовані інтереси й здібності [20, 23].

На сьогодні проблема міжпредметних зв'язків та інтегративного підходу є актуальною для шкільної освіти України, тому є предметом наукових досліджень. Різні положення та особливості інтеграції навчальних предметів в закладах загальної середньої освіти аналізуються у працях таких дослідників, як Н. Басай, В. Власов, Н. Гупан, Л. Добровольська, Т. Засєкіна, Л. Калініна, С. Клепко, О. Мариновська, Р. Мартинова, М. Метьолкіна, І. Мороз, П. Мороз, М. Опачко, Т. Полонська, О. Пометун, Н. Прокопчук, В. Редько, Л. Русалкіна, Ю. Семенова, О. Топузова, С. Трубачева, О. Чорноус, Є. Швець та інших. Усі ці дослідження роблять певний внесок у вирішення проблеми організації інтегративного навчання у закладах загальної середньої освіти, однак, зазначимо, що в наукових дослідженнях розглянуті лише окремі питання з проблем інтегративного навчання англійської та іншого предмету. Наприклад, проблемі інтегративного навчання старшокласників іноземній мові присвячена робота Л. Калініної та Н. Прокопчук. Ці дослідники розкривають суть інтеграції у старших класах філологічного профілю, її ефективність та переваги, описують інтегровані вміння під час навчання іноземної мови та культури у старшій школі [5]. На думку науковців інтегроване

навчання іноземної мови та інших предметів визначається як базовий методичний напрям у реформуванні середньої освіти [5].

Ми поділяємо думки вчених Пасічника О. С., Пасічник О. О. стосовно того, що предметній галузі «іноземні мови» належить винятково важлива роль [18]. Водночас тематика загальноосвітнього курсу іноземної мови залишається здебільшого незмінною та охоплює теми, які зорієнтовані на ознайомлення учня з культурою та побутовими аспектами життя в країні, мова якої вивчається [17]. Дослідники підкреслюють, що пропонована тематика не спроможна забезпечити осмисленого проникнення у зміст окремих предметних галузей, а мовний інструментарій дає змогу висловлюватися лише в загальних обрисах. На думку науковців, учням важко спілкуватися на вузькопрофільні теми [18].

Для нашого дослідження важливою є думка вчених Н. Дідо та О. Канюк, що англійська мова є універсальним предметом для інтеграції, забезпечуючи можливість швидкої та якісної передачі знань з обох навчальних предметів, тому розвиток даного напряму дає змогу підняти рівень підготовки старшокласників [2].

Також важливими є висновки науковців про те, що іноземну мову як дисципліну зі специфічною лінгвістичною системою, проте без смислового змістового навантаження, можливо об’єднати практично з будь-яким іншим предметом у процесуальній інтеграції, яка об’єднує за способом діяльності [6].

Зазначимо, що ключові зміни у реформуванні старшої школи стосуються кінцевого результату навчання, підходів до навчання та змісту освіти на визначених концепцією НУШ засадах. У цій концепції закладено ключові компетентності й наскрізні вміння, якими має володіти учень після закінчення школи. Ключові компетентності визначені у Концепції «Нова українська школа» (НУШ) (2016) [15] та закріплені законом «Про освіту» (2017) [3]. Поняття компетентності у Концепції НУШ визначається як динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися. Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими знаннями користуватися, а також цінності та навички, що знадобляться випускникам у майбутньому [15]. Однією із ключових компетентностей відповідно до Концепції НУШ, яка реалізує державну політику реформування загальної середньої освіти на період до 2029 року, є спілкування іноземними мовами. Ключова компетентність спілкування іноземними мовами передбачає сформованість в учнів умінь належно розуміти висловлювання іноземною мовою, усно і письмово висловлювати та тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів, умінь посередницької діяльності та міжкультурного спілкування [15].

Отже, метою навчання іноземної мови стає іншомовна компетентність як сукупність іншомовних вмінь та навичок, а результатом навчання – здатність учнів використовувати іноземну мову як засіб пізнання, формування думки та практично застосовувати іншомовний досвід у спілкуванні.

У науково-методичній літературі іншомовна компетентність розглядається як інтегративне особистісне утворення, що забезпечує спроможність людини здійснювати успішну комунікацію з носіями іншої мови [22]. Дослідники М. Паласюк та О. Чорна характеризують іншомовну компетентність людини як таку, що охоплює сукупність компетенцій щодо володіння іноземною мовою в інтеграції з іншими знаннями, вміннями, навичками, котрі забезпечують здатність особистості розв’язувати проблеми [16, 25]. За Н. Мельник, іншомовна компетентність – це інтегративний феномен, який об’єднує в собі цілу низку спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки [10].

Можна помітити, що в процесі формування іншомовної компетентності основна увага приділяється не засвоєнню лінгвістичних особливостей мови, а оволодінню мовою як засобом формування життєвих навичок для забезпечення вміння користуватися іноземними мовами. Здатність використовувати іншомовні знання, уміння та навички для спілкування становить сутність іншомовної комунікативної здатності, яка включає мовну і мовленнєву компетентності.

У методиці навчання ІМ мовна компетентність охоплює фонетичну, лексичну, граматичну компетентності, а також компетентність у техніці читання й письма [12]. Здатність використовувати іншомовний матеріал, набути мовні навички в різних видах мовленнєвої діяльності відноситься до іншомовної мовленнєвої компетентності [12].

За чинною програмою з іноземних мов для 10–11 класів загальноосвітніх шкіл (2017) [14] навчання ІМ у старшій школі здійснюється на базовому загальноосвітньому та поглибленому профільному рівнях відповідно до навчального плану та навчальних програм. Водночас базовий загальноосвітній рівень передбачає оволодіння учнями іншомовним досвідом, який забезпечує сформованість іншомовної комунікативної компетентності на рівні незалежного користувача. У чинній програмі з ІМ вказано, що мета навчання у профільних класах полягає у формуванні в учнів іншомовної комунікативної компетентності у межах сфер і тем, окреслених навчальною програмою для кожного профілю. Профільне навчання відбувається відповідно до цілей та змісту обраних учнями курсів за вибором і передбачає поглиблене та професійно зорієнтоване оволодіння іноземною мовою [14].

У методиці навчання ІМ визначається, що ІІІ ступінь ЗСО забезпечує завершення загальноосвітньої підготовки з англійської мови. При цьому, результатом навчання англійської мови в старшій школі має бути сформований рівень іншомовної комунікативної компетентності В1 для нефілологічного рівня та В2 для

філологічного [13]. Сформованість цих рівнів володіння англійською мовою, визначених Радою Європи як рубіжний (B1) та просунутий (B2), є одним із підходів, що визначають стратегію навчання іноземної мови в старшій школі [12].

На нашу думку, варіативність змісту старшої профільної школи створюють умови для розкриття індивідуальних можливостей кожного учня. Дослідники з питань профільного навчання, а саме, Т. К. Полонська та М. М. Сідун, підкреслюють вирішальну роль іноземної мови як важливого засобу впливу на соціальну і комунікативну мобільність школяра [7].

Аналіз наукових праць, проведений нами, вказує на аргументовані докази доцільності розробки інтегративних курсів як засобу виведення іноземної мови з ракурсу «навчального предмета» в галузь широкого практичного застосування. За Р. Ю. Мартиновою, специфічні особливості навчання іноземної мови на засадах інтегративного підходу полягають у тому, що вивчається не іноземна мова, а навчальна дисципліна іноземною мовою. У процесі вивчення цього курсу формуються «інтегровані вміння», що припускає взаємопов'язаний розвиток двох видів діяльності одночасно: пізнавально-інформаційної та мовленнєвої; причому, перша вважається основною. Другий вид діяльності вважається другорядним, що припускає вдосконалення іншомовних мовленнєвих умінь у процесі реальномовленнєвої комунікації [9].

На нашу думку, у профільній старшій школі міжпредметні зв'язки мають бути впроваджені не тільки через інтегровані уроки, а через інтегративні елективні курси (курси на вибір). Аналіз літератури, присвяченій питанню інтеграції англійської мови з предметами у старшій школі, показує, що проблеми інтеграції навчання «Історії України» та іноземної мови розглядаються у працях таких дослідників, як О. О. Пасічник, О. С. Пасічник, Л. Сорочан, А. Кізлова та інші. Але, на нашу думку, потенціал інтеграції у навчанні «Історії України» та англійської мови недостатньо досліджений та вказує на відсутність елективного курсу для старшої школи, в якому би інтегрувалися іншомовні знання і знання з предмета «Історія України». Тому розробка такого елективного курсу і є метою нашого подальшого дослідження.

Враховуючи те, що метою історичної освіти у старшій школі є сприяння в учнів формуванню національно-культурної ідентичності та патріотичного світогляду, інтегрування вивчення англійської мови та предмета «Історія України» дає змогу поглибити й удосконалити іншомовну компетентність старшокласників, сформувати якісно нові світоглядні орієнтири, здатність аналізувати й оцінювати явища історичного розвитку українського суспільства у світовому контексті та формувати на цій основі власні переконання, активну громадянську позицію, здатність реалізовувати свій потенціал в умовах сучасного полікультурного суспільства [21].

Як визначає П. Мороз, в учнів формується історична предметна компетентність, яка є здатністю учня самостійно пізнавати, осмислювати та оцінювати минуле України та світу, соціальний й моральний досвід минулих поколінь. Ця здатність ґрунтується на знаннях, ціннісних орієнтирах і досвіді, набутих під час навчання шкільного предмета «Історія України». Предметна історична компетентність має сприяти реалізації як загальної мети та завдань базової загальної освіти, так і навчального предмета, зокрема, розвитку та соціалізації особистості учня як громадянина України, соціально адаптованої та відповідальної особистості [13].

На нашу думку, саме через інтегративний елективний курс «Історія України англійською мовою» ми формуємо у старшокласників якісно новий світогляд. Це буде поглиблений світогляд та культурні цінності сучасного українця на якісно новому Європейському рівні, який дасть можливість випускникам шкіл ефективно здійснювати іншомовне спілкування в різних умовах глобалізованого міжкультурного соціуму.

Висновки. Отже, через розбіжності між змістом навчання англійської мови як іноземної та потребою у реальній комунікативній практиці в англомовному життєвому середовищі ми бачимо потребу у вдосконаленні відповідних інтегративних курсів для учнів старшої школи. Іноземна мова (англійська) відкриває широкі можливості для складання інтегративних елективних курсів та використання матеріалів з «Історії України». Розвиток іншомовної освіти у профільній школі може бути успішно реалізовано на основі інтеграції іноземної мови й навчальних дисциплін, зокрема предмету «Історія України», переосмислення та оновлення методів, форм і засобів навчання.

Використана література:

1. Глобін О. І. Міжпредметні зв'язки в умовах профільного навчання математики: метод. посіб. для вчителів / за ред. В. І. Трудолюбова Київ : *Педагогічна думка*. 2012. 88 с.
2. Дідо Н. Д, Канюк О. С. Виклики та інновації : інтеграція англійської мови з академічними предметами. *Інноваційна педагогіка : Теорія і методика професійної освіти.* 2024. Вип. 67. Т. 1. С. 175–179. DOI : https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/63123
3. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 38–39. Ст. 380 / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради.* 2017. URL: https://olgopil.osv.org.ua/zakon-ukraini-pro-osvitu-%E2%84%962145viii-vidomosti-verhovnoi-radi-ukrainii-2017-%E2%84%963839st380-21-52-28-20-04-2021/
4. Засєкіна Т. М. Інтеграція в шкільній природничій освіті : теорія і практика : монографія. Київ : *Педагогічна думка*. 2020. 400 с.
5. Калініна Л. В., Прокопчук Н. Р. Можливості інтегрованого навчання іноземної мови та культури учнів старшої школи філологічного профілю. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. *Серія пед.науки : реалії та перспективи.* 2020. URL: http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/31212

6. Левчик І. Ретроспективний аналіз становлення та розвитку поняття інтегрованого навчання професійно орієнтованої англійської мови у вітчизняній методиці навчання іноземних мов. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2022. Вип. 47. Т. 3. С. 189–195. DOI : https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-3-30
7. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти : монографія / відп. за вип. М. М. Сідун, Т. К. Полонська. Мукачево : Мукачевський державний університет, 2018. 342 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710790/1/Monograph_Mukachevo.pdf
8. Мариновська О. Інтегральна технологія навчання: від теорії до практики. *Початкова освіта.* 2011. №32 (608). С. 3–5. URL: https://www.ippo.if.ua/index.php/82-uncategorised/886-intehralna-tekhnolohiia-navchannia-vid-teorii-do-praktyky
9. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов : монографія. Київ : *Вища школа*. 2004. 454 с.
10. Мельник Н. І. Іншомовна компетентність як пріоритетний напрям у змісті професійної підготовки педагогів у країнах Європи. *Іншомовна освіта педагога : виклики, проблеми, перспективи* : матер. міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5 листопада 2015. Київ, 2015. С. 201–207.
11. Методика викладання англійської мови : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / уклад. І. В. Холод. Умань : Візаві, 2018. 165 с.
12. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич та ін.; за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с. URL: http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/267/Bihych.pdf?sequence=1&isAllowed=y
13. Мороз П. В. Історична предметна компетентність учнів старшої школи : визначення та складники. 2019. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719398/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%20%D0%9F..pdf
14. Навчальна програма з іноземних мов (рівень стандарту, профільний рівень) для 10–11 класів загальноосвітніх шкіл від 23 жовтня 2017 р. № 1407 / Міністерство освіти і науки України. URL: https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58921/
15. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Колегія Міністерства освіти і науки України від 27.10.2016. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf
16. Паласюк М. Формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів вищих технічних закладів освіти. *Людинознавчі студії: зб. наук. пр. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка»*. Дрогобич. 2014. Вип. 29. Ч. 1. С. 144–154.
17. Пасічник О. С., Пасічник О. О. Логіко-структурний аналіз особливостей відображення тематики навчання іноземних мов у програмах для шкіл України (1991–2019 рр.). *Проблеми сучасного підручника*. 2020. № 24. С. 216–229. URL: https://doi.org/10.32405/2411–1309–2020–24–216–229
18. Пасічник О. С., Пасічник О. О. Технологія CLIL як засіб поглиблення компетентнісної спрямованості змісту навчання іноземних мов: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. *Проблеми сучасного підручника*. 2023. № 30. С. 134–148. URL: https://doi.org/10.32405/2411-1309-2023-30-134-148
19. Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх навчальних закладах : англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова : навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О.Б. Бігич та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Ірпінь : Вид. Л. Л. Романенко, 2016. 398 с.
20. Сібагатов С. С. Метапредметний підхід як спосіб реалізації принципу профільного навчання у старшій школі. URL: https://sibagatov.blogspot.com/2016/02/blog-post_62.html
21. Сорочан Л. Ф. Соціокультурний аспект інтегративного елективного курсу «Історія України англійською мовою» при навчанні іноземної мови у старшій школі. *International scientific and practical conference “Actual problems of social sciences and humanities”* / Conference proceedings, Arad, 17–18 December 2020. Arad : Vasile Goldish Western University, 2020. P. 19–22. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10732
22. Ткачов А. С. Формування іншомовної компетентності в інтелектуально здібних учнів основної школи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота».* 2017. Вип. 2. С. 241–244. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_2_63
23. Трубачева С. Е. Метапредметний аспект формування загальнонавчальних компетентностей учнів в умовах профільного навчання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* № 36. 2015. С. 183–185.
24. Трубачева С. Е., Чорноус О. В. Метапредметна діяльність старшокласників в умовах профільного навчання. *Науковий вісник Ужгородського університету серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 2016. Вип. 1 (38). С. 298–301.
25. Чорна О.О. Особливості та практика формування іншомовної комунікативної компетентності студентів технічних спеціальностей. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв’язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки.* 2013. Вип. 22. С. 230–237.

References:

1. Hlobin O. I. (2012). Mizhpredmetni zviazky v umovakh profilnoho navchannia matematyky: metodychnyi posibnyk dlia vchyteliv [Interdisciplinary connections in the conditions of specialized mathematics education: a methodological guide for teachers]. Kyiv : *Pedahohichna dumka*. 88 s. [in Ukrainian].
2. Dido N. D, Kaniuk O. S. (2024) Vyklyky ta innovatsii : intehratsiia anhliiskoi movy z akademichnymy predmetamy [Challenges and Innovations: integrating English with academic subjects]. *Innovatsiina pedahohika: Teoriia i metodyka profesiinoi osvity*. Vyp. 67. T. 1. S. 175–179 [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” (2017) [Law of Ukraine "About Education"]. Kyiv : *Vidomosti Verkhovnoi Rady.* № 38–39. S. 380 [in Ukrainian].
4. Zasiekina T. M. (2020). Intehratsiia v shkilnii pryrodnychii osviti : teoriia i praktyka [Integration in school science education: theory and practice] : monohrafiia. Kyiv : *Pedahohichna dumka*. 400 s. [in Ukrainian].
5. Kalinina L. V., Prokopchuk N. R. (2020). Mozhlyvosti intehrovanoho navchannia inozemnoi movy ta kultury uchniv starshoi shkoly filolohichnoho profiliu [Possibilities of integrated learning of foreign language and culture for high school students of philological profile]. Kyiv : *Naukovyi chasopys NPU im. M.P. Drahomanova. Seriia ped.nauky : realii ta perspektyvy*. [in Ukrainian].

6. Levchyk I. (2022). Retrospektyvnyi analiz stanovlennia ta rozvytku poniattia intehrovanoho navchannia profesiino oriientovanoi anhliiskoi movy u vitchyznianii metodytsi navchannia inozemnykh mov [Retrospective analysis of the formation and development of the concept of integrated learning of professionally oriented English language in the domestic methodology of teaching foreign languages.] Kyiv : *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk.* Vyp. 47. T. 3. S. 189–195 [in Ukrainian].
7. Linhvodydaktychni zasady navchannia inozemnykh mov u zakladakh vyshchoi pedahohichnoi ta zahalnoi serednoi osvity [Linguodidactic principles of teaching foreign languages in institutions of higher pedagogical and general secondary education] (2018) : monohrafiia / vidp. za vyp. M. M. Sidun, T. K. Polonska. Mukachevo : Mukachevskyi derzhavnyi universytet. 342 s. [in Ukrainian].
8. Marynovska O. (2011). Intehralna tekhnolohiia navchannia : vid teorii do praktyky [Integrated learning technology : from theory to practice]. Kyiv : *Pochatkova osvita*. № 32 (608). S. 3–5 [in Ukrainian].
9. Martynova R. Iu. (2004). Tsilisna zahalnodydaktychna model zmistu navchannia inozemnykh mov : monohrafiia [A holistic general didactic model of the content of teaching foreign languages]. Kyiv : *Vyshcha shkola*. 454 s. [in Ukrainian].
10. Melnyk N. I. (2015). Inshomovna kompetentnist yak priorytetnyi napriam u zmisti profesiinoi pidhotovky pedahohiv u krainakh Yevropy [Foreign language competence as a priority direction in the content of professional training of teachers in European countries]. Kyiv : *Inshomovna osvita pedahoha: vyklyky, problemy, perspektyvy*: mater. mizhnar. nauk.-prakt. konf. m. S. 201–207 [in Ukrainian].
11. Kholod I. V. (2018). Metodyka vykladannia anhliiskoi movy : navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv [Methods of teaching English: a teaching and methodical guide for students of higher educational institutions]. Uman : Vizavi. 165 s. [in Ukrainian].
12. Bihych O.B. ta in. (2013.) Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv [Integrated learning technology: from theory to practice]. Kyiv : Lenvit. 590 s. [in Ukrainian].
13. Moroz P. V. (2019). Istorychna predmetna kompetentnist uchniv starshoi shkoly: vyznachennia ta skladnyky [Historical subject competence of high school students: definitions and components]. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719398/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%20%D0%9F..pdf [in Ukrainian].
14. Navchalna prohrama z inozemnykh mov (riven standartu, profilnyi riven) dlia 10–11 klasiv zahalnoosvitnikh shkil vid. № 1407 [Curriculum for foreign languages (standard level, profile level) for 10–11 grades of secondary schools]. (2017). Kyiv : *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*. URL: https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58921/ [in Ukrainian].
15. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform]. (2016). Kyiv : *Kolehiia Ministerstva osvity i nauky Ukrainy*. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf [in Ukrainian].
16. Palasiuk M. (2014). Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti u studentiv vyshchykh tekhnichnykh zakladiv osvity [Formation of foreign language communicative competence in students of higher technical educational institutions]. Drohobych : *Liudynoznavchi studii: zb. nauk. pr. Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriia "Pedahohika"*. Vyp. 29. Ch. 1. S. 144–154 [in Ukrainian].
17. Pasichnyk O. S., Pasichnyk O. O. (2020). Lohiko-strukturnyi analiz osoblyvostei vidobrazhennia tematyky navchannia inozemnykh mov u prohramakh dlia shkil Ukrainy (1991–2019 rr.). [Logical-structural analysis of the peculiarities of the display of the subject of teaching foreign languages in curriculum for schools in Ukraine (1991–2019)]. Kyiv : *Problemy suchasnoho pidruchnyka*. № 24. S. 216–229 [in Ukrainian].
18. Pasichnyk O. S., Pasichnyk O. O. (2023). Tekhnolohiia CLIL yak zasib pohlyblennia kompetentnisnoi spriamovanosti zmistu navchannia inozemnykh mov: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniani realii [CLIL technology as a means of deepening the competence orientation of the content of teaching foreign languages: foreign experience and domestic realities]. Kyiv : *Problemy suchasnoho pidruchnyka*. № 30. S. 134–148 [in Ukrainian].
19. Bihych O. B. ta in. (2016). Praktykum z metodyky navchannia inozemnykh mov i kultur u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh : anhl. mova, nim. mova, frants. mova, isp. mova: navchalnyi posibnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv [Practical classes on methods of teaching foreign languages and cultures in general educational institutions: English , German, French, Spanish: study guide for students of classical, pedagogical and linguistic universities]. Irpin : Vyd. L.L. Romanenko. 398 s. [in Ukrainian].
20. Sibahatov S. S. (2016). Metapredmetnyi pidkhid yak sposib realizatsii pryntsypu profilnoho navchannia u starshii shkoli [The metasubject approach as a way of implementing the principle of specialized education in high school]. URL: https://sibagatov.blogspot.com/2016/02/blog-post_62.html [in Ukrainian].
21. Sorochan L.F. (2020). Sotsiokulturnyi aspekt intehratyvnoho elektyvnoho kursu "Istoriia Ukrainy anhliiskoiu movoiu" pry navchanni inozemnoi movy u starshii shkoli [Sociocultural aspect of the integrative elective course "History of Ukraine in English" in teaching a foreign language in high school]. Arad : Vasile Goldish Western University. P. 19–22. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10732 [in Ukrainian].
22. Tkachov A. S. (2017). Formuvannia inshomovnoi kompetentnosti v intelektualno zdibnykh uchniv osnovnoi shkoly [Formation of foreign language competence in intellectually capable secondary school students]. Uzhhorod *: Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia "Pedahohika. Sotsialna robota"*. Vyp. 2. S. 241–244 [in Ukrainian].
23. Trubacheva S. E. (2015). Metapredmetnyi aspekt formuvannia zahalnonavchalnykh kompetentnostei uchniv v umovakh profilnoho navchannia [The metasubject aspect of the formation of general educational competencies of students in the conditions of specialized training]. *Uzhhorod : Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia : Pedahohika. Sotsialna robota*. № 36. S. 183–185 [in Ukrainian].
24. Trubacheva S. E., Chornous O. V. (2016). Metapredmetna diialnist starshoklasnykiv v umovakh profilnoho navchannia [Metasubject activity of high school students in the conditions of specialized education]. *Uzhhorod : Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu seriia: Pedahohika. Cotsialna robota*. Vyp. 1 (38). S. 298–301 [in Ukrainian].
25. Chorna O. O. (2013) Osoblyvosti ta praktyka formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti studentiv tekhnichnykh spetsialnostei [Peculiarities and practice of formation of foreign language communicative competence of students of technical specialties]. Kyiv : *Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky. Naukovi doslidzhennia. Dosvid. Poshuky.* Vyp. 22. S. 230–237 [in Ukrainian].

Sorochan L. Formation of foreign language competence on the basis of an integrative approach as a form of organizing the educational process in high school

The article is devoted to the formation of foreign language competence of high school students through the interdisciplinary integration of teaching English and other subjects. The integrative approach in the organization of the educational process in high school is considered as a means of integrating knowledge, content, activity. Modern scientific sources are analyzed from the point of view of the integrative approach. The integrative approach in teaching a foreign language (English) and other subjects in high school is viewed as a basic methodological direction aimed at revealing the creativity and individual characteristics of high school students. It is revealed that the integrative process is characterized by the implementation of external and internal constituents and procedural aspects of integration. Metasubjectivity is analyzed as a principle of interdisciplinary integration, which is relevant to profile-oriented teaching of a foreign language in high school. Foreign language competence is emphasized to be an integrative personal ability. It is noted that the result of learning a foreign language is the ability of students to use a foreign language as a means of learning, forming an opinion, and practically applying foreign language experience in communication in a certain area. The relevance of interdisciplinary integration in high school through integrative elective courses (optional courses) is analyzed. The expediency of developing integrative elective courses as a means of deriving a foreign language from the perspective of an "educational subject" into the field of wide practical application is emphasized. The possibilities of applying the integrative approach and its implementation through the integrative elective course "History of Ukraine in English" are characterized.

Key words: *educational process, high school, key competencies, foreign language competence, integrative approach, interdisciplinary integration, metasubject, integrative elective course.*

УДК 378:364-43]:[378.2:174.7
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2024.101.12

Червоненко К. С.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Науково-оглядова розвідка присвячена проблемі забезпечення академічної доброчесності майбутніх соціальних працівників у системі їх професійної підготовки у закладі вищої освіти. Зазначено, що формування культури академічної доброчесності здобувачів вищої освіти має забезпечуватися на всіх етапах їх навчання у закладі вищої освіти через функціонування внутрішньої інституційної унікальної системи, спрямованої на популяризацію принципів та впровадження дієвих механізмів, що підтримують етичні стандарти та дозволяють забезпечувати й контролювати дотримання принципів академічної доброчесності в академічному середовищі закладу.

Розглянуто ключові положення щодо міжнародного та вітчизняного досвіду нормативного регулювання реалізації принципів академічної доброчесності у сфері вищої освіти. Акцентовано увагу на діяльності Міжнародного центру академічної доброчесності (International Center For Academic Integrity, (ICAI)), місія якого полягає у формуванні культури доброчесності в академічних спільнотах більшості країн світу. Здійснено аналіз нормативно-правових та наукових джерел щодо змісту, сутності, ознак, проявів академічної доброчесності, механізмів її забезпечення. Акцентовано увагу на необхідності створення у закладах вищої освіти унікального простору академічної доброчесності зі своїм набором дієвих інструментів та ефективних практик.

Представлено досвід забезпечення академічної доброчесності у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників Хортицької національної академії: схарактеризовано політику закладу, представлену низкою локального нормативного забезпечення, основні завдання функціонування простору академічної доброчесності та описано дієві інструменти, спрямовані на підвищення культури академічної доброчесності та етики академічних відносин, зокрема, мотивування та формування усвідомлення значущості норм та принципів академічної доброчесності; інформування й навчання етичної поведінки та академічного письма; виховання потреби у доброчесній поведінці та ін.

Ключові слова: *академічна доброчесність, майбутні соціальні працівники, професійна підготовка, культура академічної доброчесності.*

Сучасна система вищої освіти в Україні перебуває у стані трансформації та реформування, що спрямований на забезпечення доступності та постійного підвищення якості освіти відповідно до європейських підходів, де академічна доброчесність визначена важливою складовою системи якості освіти. Формування компетентного, мобільного, конкурентоспроможного фахівця, здатного швидко адаптуватися до змін, постійно навчатися, виявляти власну громадянську позицію та керуватися у своїй майбутній професійній діяльності загальнолюдськими цінностями, діяти чесно, відповідально, морально та безкорисливо стає важливим пріоритетом професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема, соціальних працівників. Академічна доброчесність виступає важливою складовою їх професійної підготовки не тільки в межах освітньої